

JOSEP MARIA CARANDELL, ESCRIPTOR

«M'obsessiona la recerca de la realitat»

Assaig, poesia, periodisme, contes, cançons, teatre, novel·la. Josep Ma. Carandell, membre d'una saga familiar culturalment i econòmicament privilegiada, persona de curiositats múltiples i diverses, acaba d'enllestir el text d'una nova aventura literària: l'Òpera Gaudí.

Blanca Lucas

Va nèixer l'any 1934 en una casa de l'Eixample barceloní de 54 habitacions, on la família tenia, als anys 40, la biblioteca particular més gran d'Europa (25.000 volums), i on s'organitzaven activitats com concerts de piano o lectures de poesia. Josep Ma. Carandell és un personatge eminentment barceloní, amb totes les influències del món rural que li transmeteren el pare empordanès i, sobretot, la mare del Baix Camp. Reus ha estat la seva segona ciutat; al Mas Bové s'hi representaven a l'estiu obres de teatre, sovint escrites per ell mateix. El pare, advocat, economista, escriptor conegut amb el pseudònim de Llorenç Sant Marc, transmeté als set fills aquell esperit tan noucentista d'interessar-se per totes les formes possibles de cultura. Això sí, des d'una posició de riquesa econòmica. Una riquesa, però, que mai va ser estentòria, i que s'esfumaria sobtadament un dia de l'any 1950. La producció literària (bilingüe) de Josep Ma. Carandell s'inicià a partir de l'any 1966, quan s'establí definitivament a Barcelona, després de llargues estades a Alemanya, on estudià filosofia, a Madrid i al Japó. *Peter Weiss, poesia y verdad* (1968) fou la primera d'una sèrie d'obres tan diverses com *Las Comunas, alternativa a la familia*, las *Historias informales*, la *Guía secreta de Barcelona*, la poesia de *Vísperas de San Juan*, el teatre de *Violeta, a les 20 h. futbol*, passant per moltes altres fins arribar a *Prínceps* (1985), primera novel·la eminentment autobiogràfica.

José Ma. Carandell, lligat a l'Institut del Teatre, ha abandonat recentment el càrrec directiu que ostentava des del Palau Güell i en l'actualitat imparteix classes a Terrassa.

—*Senyor Carandell, ¿quina influència va tenir la literatura alemanya en la seva vida i en la seva obra?*

—Molta. La recerca de la realitat ha estat l'obsessió de la meua vida. Suposo que el fet d'haver estat un fill de papà en la postguerra, en un moment en que tothom ho passava malament, aquesta situació de privilegiat va fer que em sentís fora de la realitat. Després que el meu pare ho perdés tot (jo tenia setze anys), ens va enviar a tots a viatjar. Jo me'n vaig anar a Alemanya a estudiar Filosofia. Allò que era purament un sentiment, es va identificar amb el que era una pura formulació germànica de distingir entre el món i l'home separat del món. Això va produir més tard la *Guía secreta*, com una necessitat d'arrelar-se a la meua pròpia ciutat i a la vida quotidiana, o las *Historias informales*, que era un recull de contes on hi havia una lluita entre el realisme i la imaginació. El realisme alemany, Herman Hesse, Brecht, i d'altres, van influir-me d'una manera decisiva, fins als 42 anys, moment en què vaig patir una crisi molt forta, en el qual la realitat es va imposar amb tanta duresa que vaig saber molt bé què era. Se'm va imposar l'edat, i em vaig plantejar què és l'amor, què és la vida. Una crisi de persona que ha anat volant, que tot li ha interessat, una dona per aquí, una dona per allà...

—*Una crisi existencialista...*

—Sí, una crisi personal. Hi havia també aquesta qüestió existencial, molt pròpia de l'època. Camus, Sartre, per a nosaltres van ser personalitats molt decisives. D'aquesta crisi, en va sortir un llibre de poesies, *Vísperas de San Juan* (1978).

—*Quan diu «nosaltres», ¿a qui es refereix?, ¿quin ha estat el cercle intel·lectual en què s'ha mogut?*

—Els germans Goytisolo, Juan i

Luis, que després serien parents meus, a través de la meua germana, que es va casar amb el José Agustín, el poeta, Jaime Barluenga, Gil de Biedma, i altres.

A la meua tornada a Barcelona vaig recuperar, també, la meua relació amb gent del teatre com Frederic Roda, pare, Adrià Gual, Ricard Salvat i Feliu Formosa.

—*Vostè sembla haver assumit perfectament la seva condició d'escriptor bilingüe.*

—Sí, havia escrit sempre amb naturalitat indistintament en castellà o català. Després de la crisi, però, vaig escriure en català teatre, contes i *Prínceps*, una novel·la molt autobiogràfica on hi ha tot: el tema de la irrealitat, Reus, Barcelona, el tema híbrid, l'enamorament, la dona, i el tema d'Alemanya. Vaig voler fer una novel·la malgrat, o potser a causa de allò que m'havia dit el Gil de Biedma, que em va semblar genial: «la primera novela es siempre mala porque lo quieres decir todo. Por eso es buena».

—*Bé, de la novel·la a l'òpera, i de l'autobiografia a Gaudí, ¿no? ¿Per què una òpera o per què Gaudí?*

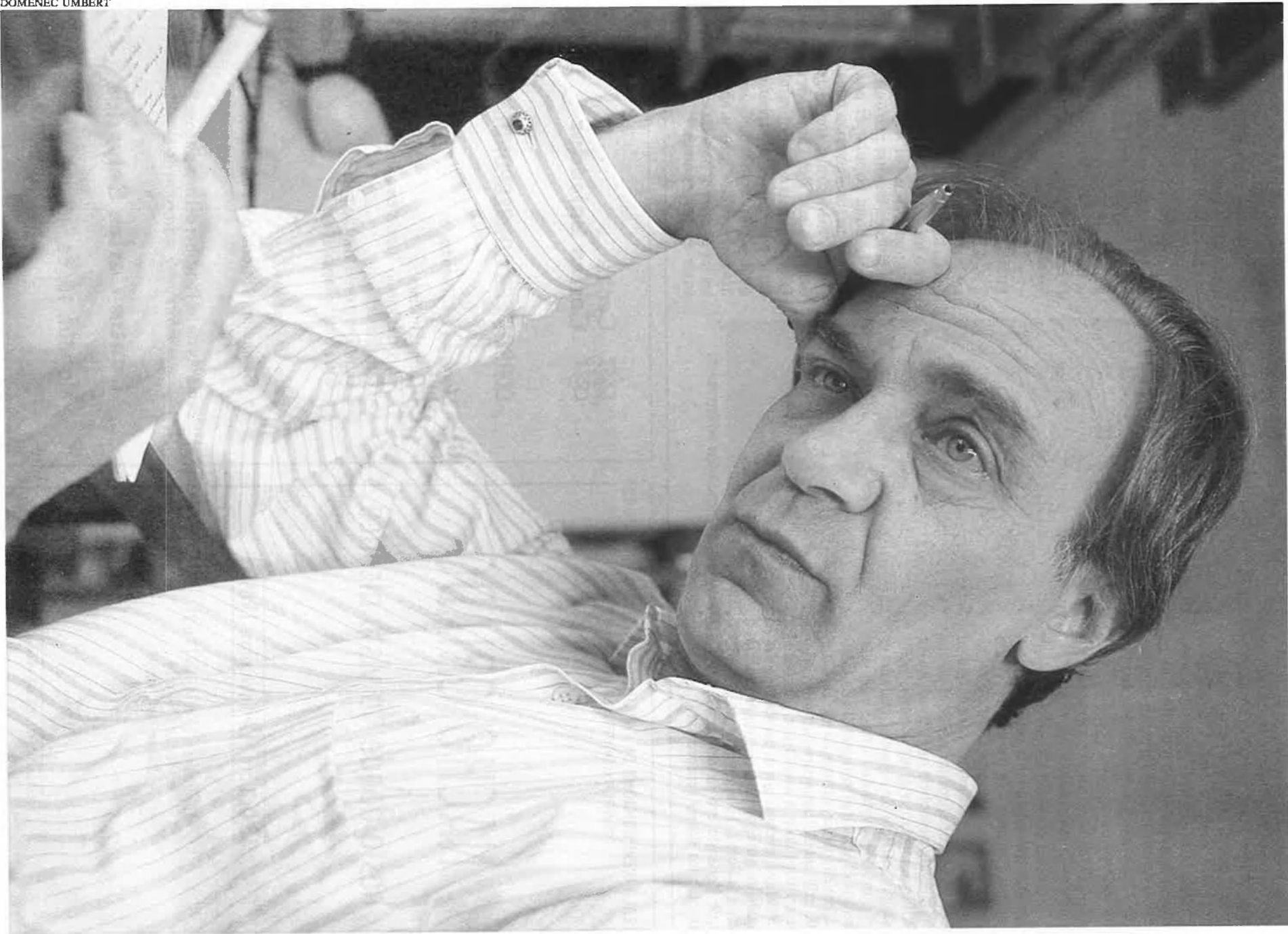
—La iniciativa de l'òpera fou del Joan Guinjoan, que és de Riudoms, tocant a Reus. Jo de seguida vaig pensar en Gaudí, que també era de Reus. En proposar-ho a l'OCSA, oficina de l'Olimpiada Cultural, la Margarita Obiols va acceptar el projecte entusiasmada. Amb el Joan Guinjoan la col·laboració ha estat extraordinària, les suggerències són múltiples per les dues bandes.

—*¿Han pensat, ja, en el director?*

—Sí, voldriem que fos Lluís Pasqual. Tot això és anecdòtic, però també és de Reus.

—*Com tots els mites, Gaudí ha suscitat sempre polèmica. ¿Quina és la lectura del personatge en la seva òpera: el Gaudí místic, el Gaudí racionalista...?*

—Jo no crec que fos un místic. Gaudí era un noi de poble, de pagès, molt realista en el fons, però a més era arquitecte (la casa s'ha d'aguantar en uns

fonaments). Ja de petit va embogiar per una assignatura, que era la geometria, el que passa és que era una geometria que ell utilitzava per a volar. Alhora era molt catòlic, i el pol Déu l'atreia molt. La seva obra sempre expressa aquesta doble polaritat. Jo en dic un misticisme tel·lúric, un misticisme de la terra. La seva obra és sempre un cosmos.

—¿D'on ha partit per a dramatitzar l'obra i la personalitat de Gaudí?

—No va ser fàcil. Gaudí és un personatge que no va tenir enemics, tot li va anar de cara. Ja de jove troba uns mecenes, el comte Güell, els Comillas, que li permeten de fer el que ell vol. Però, tot aprofundint en el personatge vaig descobrir que Gaudí havia sofert una gran crisi als 40 anys. M'hi vaig identificar de seguida, i aquest és el punt de partida de l'obra: vaig veure que el principal antagonista de Gaudí era ell mateix, primer de tot. És a dir, he utilitzat el dramatisme interior, com a artista i com a arquitecte. Però necessitava, encara, que el personatge tingués un antagonista, per jugar amb la contradicció, i vaig veure de seguida que l'enemic era la dona. Gaudí va tractar les dones sempre fatal, sobre-

DOMÈNEC UMBERT

Carandell, un personatge eminentment barceloní.

tot perquè en les seves obres no les va tenir en compte. Les cases són plenes de racons per fer la guitza a una dona; quan una senyora li demana que li faci una habitació on pugui posar el piano, ell li contesta: «Senyora, si no li cap, toqui el violí». La seva vida és plena d'anècdotes que ridiculitzen la dona. En aquesta obra és ella qui li fa la guitza. He volgut que ella sigui la dolenta (lady Macbeth), no la víctima de l'home que se salva perquè és molt bona.

—¿Quin és l'entorn de Gaudí?, quins personatges hi intervenen?

—Cinc personatges importants. Totes les dones del Gaudí en un personatge: la Rosa; tots els mecenes eclesiàstics o burgesos els he posat en un altre personatge, que és l'Alexandre; tots els ajudants en un altre personatge, el Mateu; la dona popular és una cuinera; tots els personatges masculins populars obrers, menestrals, són el Josep, que és un paleta; i el Gaudí és el Gaudí. D'aquesta manera l'obra té uns ressorts de l'obra shakespeariana, de la qual sóc un apassionat. Jo he fet un drama, sobretot, procurant que en totes les escenes hi hagi un enfrontament entre els personatges. □

SALA D'EXPOSICIONS DE LA FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS
CARRER CORREUS, 3 46002 VALÈNCIA

NACHO CRIADO

hasta donde la vista alcance

13 Octubre/12 Novembre 1989

Laborables d'11 a 14 i de 17 a 21.
Festius d'11 a 14.
Dilluns matí, tancat.

FUNDACIÓ CAIXA DE PENSIONS

Centre
Carles Salvador

CURSOS PER CORRESPONDÈNCIA

1. Llengua i Literatura:

- Curs d'Iniciació.
- Curs d'Iniciació (per a castellanoparlants).
- Curs Bàsic.
- Curs Progressiu de Llengua.
- Curs de Professorat.

2. País Valencià:

- Geografia i Història del País Valencià.

Matrícula oberta tot l'any, tret del mes d'agost. Per a més informació, adreçe'u-vos al

Centre Carles Salvador

Moratín, 15, 6a. 46002-València